

МИГРАЦИОННИЯТ ПОТОК ОТ БЛИЗКИЯ ИЗТОК – ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ

докторант Ивайло ПЕТРОВ,
Нов български университет

Ivaylo PETROV, PhD student
New Bulgarian University

Резюме: Актуалността на доклада се изразява в нарастващата сила и непредвидимите последици за националната сигурност, свързани с новите форми на различните заплахи в глобален и регионален аспект, в основата на които стоят различни социално - икономически, политически, етнически и религиозни фактори. Поставя се въпросът за бежанската вълна от лица, търсещи убежище от Сирия през България и съседните ѝ държави към Западна Европа, като начин за транзита на чуждестранни бойци-терористи. Обект на изследването е миграционният поток, разглеждан от една страна като резултат от дейността на Ислямска Държава, а от друга – като потенциална заплаха за сигурността на България, а оттам и на Европа като цяло. Предмет на изследването са различните форми на заплаха и дестабилизиране на реда и сигурността в страната и ЕС. Това очертава основните причини, пораждащи миграционната вълна като средство за нелегално преминаване на екстремисти през територията на България.

Ключови думи: миграционен поток, проблеми, перспективи.

Summary: The timeliness of the report consists in the growing power and unpredictable consequences for national security related to new forms of various threats in global and regional terms, with various socio-economic, political, ethnic and religious factors standing in their core. The question arises about the refugee wave of asylum seekers from Syria through Bulgaria and its neighboring countries to Western Europe as a way for the transit of foreign fighters-terrorists. Objects of the study is the migration flow seen on one hand as a result of the activities of the Islamic State, and the other hand - as a potential threat to the security of Bulgaria and hence Europe as a whole. The paper studies the various forms of threat and destabilization of order and security in the country and the EU. It outlines the main causes of migration wave as a tool for illegal crossing of militants through the territory of Bulgaria.

Keywords: migration, problems, prospects.

Въведение

Историята на ислямския радикализъм в Европа се развива успоредно с тази на мюсюлманската имиграция в Европа. Първите ислямисти се появяват през 50-те години на миналия век. Повечето от тях са членове на „Мюсюлманските братя“, бягащи от репресиите на националистическите режими в Египет и Сирия. Други са студенти, учещи в европейските университети. Тези хора започват да изграждат джамии и ислямски центрове, които да обслужват все още малобройната мюсюлманска общност, заселила се в Европа. С разрастването на тази общност, нарастват и сумите, изпращани

от Саудитска Арабия и другите богати чуждестранни спонсори на ислямизма. Последните, разбира се, винаги са били наясно, че финансираните от тях джамии и центрове се контролират от „Мюсюлманските братя” и други радикали, работещи за разпространението на екстремизма сред прогресивно растящите европейски мюсюлмански общности. Преломният момент в този процес е края на Афганистанската война срещу съветските войски. С приключването ѝ, хиляди арабски бойци се оказват без работа, както и без шанс да се върнат в родината си, където ги грозят преследвания. Така мнозина от тях се оказват бежанци в Европа, където получават убежище и значителни привилегии, в съответствие с европейските закони за имигрантите и бежанците. Веднъж стъпили на континента, те допълнително затвърждават позициите на радикалния ислямизъм сред местните мюсюлмани и оказват решаваща подкрепа за изграждането на мрежите, от които малко по-късно се възползва и „Ал Кайда”.

В основата на миграционната криза, към днешна дата, се базират процеси свързани с т.нар. "арабска пролет", колапсът на държавността в Либия и задълбочаването на хаоса в Сирия, Ирак и други региони в Близкия изток. Първата бежанска вълна, свързана с този процес, засяга Южна Испания, италианското и френското средиземноморско крайбрежие и Крит още през 2011 г.. Две години по-късно, през октомври 2013 г. край италианския остров Лампедуза потъва кораб натоварен с над петстотин мигранти от Африка. Постепенно нараства броят на официално регистрираните нелегални преминавания на границата. По данни на Европейската агенция за управление на външните граници (Фронтекс), през 2014 в Западните Балкани са фиксирани 43360 такива случаи, което е 2,2 пъти повече, в сравнение с 2013 и 6,8 пъти повече, отколкото през 2012. Според Върховният комисариат на ООН за бежанците, през 2015 в Европа пристигат около един милион бежанци, като 825 000 преминават през Гърция, 151 000 - през Италия, а 3500 - през Испания. Около 84% от тях са мигранти, идващи от 10 държави, обхванати от конфликти.

Миграционният поток – резултатът от дейността на Ислямска държава

Ислямска държава (ИД) е сунитска екстремистка групировка, създадена на базата на терористичната организация Ал Кайда в Ирак. Целта на ИД е да изгради теократична ислямска държава, включваща териториите на Сирия и Ирак, голям дял от които вече е под контрола на бойците ѝ, а също така земите на Ливан, Израел и Йордания.

Няколко са причините, които предизвикват вълна от лица, търсещи убежище от Сирия към България и Европа:

1. Заплаха за живота и здравето на гражданите.

Значителна част от бойците на ИД не са нито сирийци, нито иракчани. В нейните редици се бият джихадисти от цял свят, по оценка от май 2015 чужденците са над 22 000 души от 100 страни. Те налагат контрол над завладените територии чрез репресии и издевателства, показни екзекуции и масови обезглавявания. 17-милионното мнозинство сирийци, което е останало в страната, живее в райони, контролирани от правителството. Тези райони обаче сега са заплашени от ИД. Хората са ужасени от

мисълта, че градовете им могат да бъдат окупирани от групировката, заради нейната репутация, изградена чрез масови убийства, ритуални осакатявания и изнасилвания.

2.Реална военна заплаха.

Военната обстановка в страната е налице, ежедневните сблъсъци са реалност. Четирите милиона сирийци, които вече са бежанци, идват основно от опозиционни или оспорвани райони, които системно са бомбардирани от правителствената авиация и артилерия. Така те са станали необитаеми.

Половината от сирийското население вече се е разселило вътре или извън страната. Въпреки това сред тези, които са особено заплашени, са алауитите (2,6 милиона), шиитска секта, която подкрепя сирийския елит от 1960-те години, и християните (2 милиона). Сред застрашените са още кюрдите (2,2 милиона) и друзите (650 хиляди), в допълнение с милионите сунити, свързани със сирийските правителство и армия. Евентуално принудително бягство на тези общности може бързо да удвои броя на бежанците на осем милиона.

3.Социално-икономически причини.

Въздушните удари от страна на водената от САЩ коалиция може и да са унищожили петролните кладенци и рафинерии, но никой не пречи на данъчните власти на Халифата да изискват пари от милионите хора, които живеят в области, контролирани от ИД – под формата на нови данъци и такси или просто чрез конфискация на имущество. В крайна сметка ИД е информирана за всичко случващо се от своите шпиони и от данните, иззети от различни банки, службите по вписванията на земята и бюрата за смяна на валута. Гражданите може и да са недоволни, но е факт, че възможността за въоръжаване и организиране на бунтове е изключително ограничена.

Наложен е и паричен данък „джизие“, известен също като „харадж“. Това е вид данък, наложен според предписанията на шериата, който се плаща от лицата, изповядващи друга религия освен исляма.

Сунитската групировка „Ислямска държава“ контролира повече от половината територия на Сирия. Районите, които са контролирани от джихадистите, в по-голямата си част са рядко населени. Това дава възможност на силите на ИД да контролират бежанския поток, като основната цел с миграционните маси да проникнат и бойци-терористи на територията на България и останалите страни-членки на НАТО.

Заплаха за националната сигурност

Обособяването на бежански лагери и подпомагането на бежанци е прието за абсолютно необходимо, включително що се касае до изпълнение на Всеобщата декларация за правата на човека. Въпреки това все повече изпъкват аргументи, сочещи бежанците като заплаха за националната сигурност на приемащата ги държава. Следва да се направи уточнение, че национална сигурност не е само военната или правителствена сигурност, но тя засяга много други сфери – финансова, икономическа, социална, екологична и т.н.

1.Застрашаване на сигурността на гражданите.

Сигурността на гражданите на всяка една държава, вкл. Република България, следва да е главен приоритет при изработването и прилагането на каквито и да е политики, особено свързаните с приемането на бежанци, пристигащи от страни с

военни конфликти и действащи терористични организации. Опасността идва от факта, че бойци на ИД, членове и симпатизанти на джихадистки групировки се възползват от бежанските потоци, за да влизат и преминават през държавите от Балканите с цел достигане до Западна Европа, стимулирайки и трафикантския бизнес. На българска територия вече има задържани лица - мигранти с радикални и екстремистки идеи.

Налице са също така реални примери за нарастващо напрежение с местното население и провокиране на ксенофобски настроения. Безспорно културните и религиозни различия са предпоставка за сериозни конфликти. Насилието в рамките на бежански лагери и извън тях е друга потенциална заплаха, както и повишаването на криминалната престъпност.

Не на последно място се застрашава сигурността на гражданите по отношение на тяхното здраве. Бежанските и мигрантските потоци много често са преносители на епидемии, заразни вируси и инфекциозни болести, което увеличава здравните рискове сред населението на държавата-приемник.

2. Социално-икономически заплахи.

Финансовата сигурност играе много важна роля в сигурността на дадена държава. Нестабилността на финансите ѝ е признак за нестабилността ѝ като цяло. Въздействието на бежанската криза върху икономиките на България и останалите държави на Балканите е важно да бъде анализирано обстойно.

От началото на годината до края на месец април 5305 лица са потърсили закрила. На 198 е предоставен статут на бежанец, 142 са с хуманитарен статут, а 137 са получили отказ от ДАБ за предоставяне на бежански статут. Наличието на голям брой чужди граждани в тежко социално състояние, търсещи убежище, повишава драстично разходите на държавата, от една страна за грижа за тези хора, а от друга – за засилване на присъствието на органите на реда по границите и във вътрешността на държавата.

Отчита се риск, свързан със съгласието на бежанци да работят за значително по-малки заплати. Не е за пренебрегване и рискът от включването им в сектори от сивата икономика.

За социалната сигурност, в по-дългосрочен аспект, сериозна последица от бежанската криза е формирането на етнически, културни, религиозни и лингвистични малцинствени групи, които да не желаят интегриране и приобщаване към приелата ги държава.

Какъв е капацитетът на България за прием на бежанци?

Българското законодателство предвижда три вида поделения за приемане на търсещи закрила чужденци: транзитни центрове, регистрационно-приемателни центрове и интеграционни центрове. В отговор на засилването на потоците от мигранти, се увеличава административният капацитет на ДАБ и следователно се намалява времето, нужно за обработка на документите. В момента функционират 5 национални поделения към ДАБ (транзитен център в с. Пъстрогор, регистрационно-приемателни центрове в с. Баня, в Харманли и в София – Военна рампа и Враждебна) с общ капацитет 6000 души.

Икономическата и финансова криза в южните страни-членки на ЕС, довела до увеличаване на безработицата и напрежение в социалните им системи, превръща в

трудна задача справянето с миграционния наплив към тях. Наложеният модел на финансови ограничения в ЕС, недоволството от спадания стандарт на живот и вълната от протестни движения създават благоприятна почва за възникването и развитието на популистки движения. С антиевропейски призови и националистическа реторика те предизвикват ксенофобски настроения сред населението. Тези настроения, заедно с недостатъчната подготвеност за силния миграционен натиск, могат да обяснят създаването на негативно отношение към нуждаещи се от убежище. Това, за съжаление, се наблюдава и в България. Не е без значение и фактът, че голяма част от мигрантите предпочитат да пътуват към ЕС през зимните месеци (когато ефектите от кризата са най-видими), тъй като през лятото и есента работят, за да могат да платят на каналджиите, които ги прекарват незаконно по вода или по суша.

Потърсилите международна закрила са все още слабо интегрирани на трудовия пазар в южните страни-членки на ЕС. В тази връзка е нужно да се засилят информационните и разяснителни кампании, насочени както към получателите на закрила, така и към потенциалните работодатели. Националната стратегия за интеграцията на лицата, получили международна закрила в Република България (2014 – 2020 г.) набелязва основните направления, по които трябва да се работи, за да се постигне пълноценното интегриране на получателите на закрила в българската икономика и българското общество. Разпределението в съответствие с квалификацията и опита на бежанците в секторите с недостиг на работна ръка и пренасочването им към райони, чийто трудов пазар може да ги поеме, ще допринесе за развитието на българската икономика.

За да не се превърне миграционното предизвикателство в риск за националната сигурност, южните страни-членки на ЕС (в това число и България) трябва да зложат на развитието на всеобхватна система за навременно реагиране на миграционните вълни. Тази система трябва да се основава не върху опити да бъдат отблъснати търсещите убежище, а върху добре организирана и щателна проверка на имигрантите. Трябва да се разработи и ефективна система за целенасочена икономическа, социално-здравна и образователна интеграция и адаптация на получилите закрила. В българската Национална стратегия за интеграцията (2014 г.: 3) много правилно се подчертава, че „интеграцията в българското общество е единственото трайно решение за получилите международна закрила в страната ни, с оглед изпълнението на международните ангажименти на Република България по отношение на участието ѝ в Общата система на ЕС за убежище (ОСЕСУ) и свързаните с това предизвикателства за българското общество, за социалната система и трудовия пазар.“

Начинът, по който България реагира на миграционната (и най-вече на бежанската) вълна, трябва да се превърне в послание, което страната ни, като член на ЕС, и като страна по всички значими международни договори в областта на миграцията и бежанците, отправя към останалия свят. Имиджът на България на международно ниво може да се подобри значително, ако успеем, запазвайки националната сигурност, да покажем съпричастност към съдбите на хората, нуждаещи се от закрила, и им окажем необходимата подкрепа.

На практика, в европейското общество ще се очертаят три основни групи, като укрепването или - напротив - отслабването на позициите на всяка от тях, ще нараства в зависимост от конкретните обстоятелства.

Първата група се формира от привържениците на военната намеса в сирийския конфликт с цел сдържането и, в крайна сметка, ликвидирането на Ислямска държава и другите терористични организации. Втората обединява т.нар. "евроскептици", които призовават за усиление на миграционния контрол и, в определени случаи, за депортацията на "бежанците" и не искат да се месят във войната, обслужвайки интересите на САЩ. Към представителите на тази група спадат национално-ориентираните и консервативни среди. Третата група се формира от онези, които смятат, че ситуацията не е чак толкова критична и събитията трябва да бъдат оставени да следват естествения си ход. За Вашингтон участието на европейските армии може да се окаже изгодно, само ако тяхната намеса се осъществи при наложените от САЩ условия. Американците са наясно, че по този начин ЕС няма да подобри положението си, а по-скоро обратното, а самите САЩ, които са достатъчно отдалечени от конфликтната зона, ще се постараят да обърнат ситуацията в своя полза.

Европейският съюз, с който сме свикнали и към който толкова силно се стремяхме, ще се промени сериозно през следващите години. Брюксел активно поощряваше миграцията, разчитайки, че имигрантите в крайна сметка ще успеят да се интегрират в европейското общество, напротив, те се затварят в своите собствени общности.

Сегашното ръководство на ЕС не е в състояние да се справи с всички тези проблеми и рискове. Затова се налага да се промени цялата идейна основа на европейския проект, защото той наистина започна обещаващо, но всичко това вече е в миналото. Основните причини са няколко - ЕС продължава да е силно зависим от САЩ; в Брюксел не са загрижени за интересите на всички страни членки, а за геополитическите си проекти, отчитащи само интересите на Германия и Франция. В същото време, въпреки, че европейските страни са близки и интегрирани, а между тях вече няма прегради по отношение движението на хора, стоки и капитали, ЕС никога няма да се превърне във федерация или конфедерация.

Перспективата за евентуалното разпадане на Европейския съюз изглежда съвсем реална. Ако нищо не се промени, след десетина години половината от сегашните членове на ЕС вероятно ще го напуснат, защото към момента Съюзът не прави нищо за да стимулира развитието на новите страни членки. Те са му необходими само като пласментни пазари, източник на квалифицирана и евтина работна ръка, с цел закриването на конкурентните местни производства.

Използвана литература:

1. <http://www.aref.government.bg/?cat=8>
2. [aref.government.bg/docs/strat.doc](http://www.aref.government.bg/docs/strat.doc)
3. <http://geopolitica.eu/>
4. <http://europa.eu/>